

Λεωνίδας Βελιαρούτης

*«Όποιος βρήκε τον Όμορφον το βέλος,
πάντα θα σπαράζει από τον πόνο».*

Πλάτεν¹

Το περασμένο καλοκαίρι η Λημνιά ποιήτρια Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου κυκλοφόρησε το 37ο βιβλίο της, το μυθιστόρημα με τον κρυπτικό τίτλο «*Η Έκτη Σφραγίδα*», που τον δανείστηκε από την Αποκάλυψη του Ιωάννη. Συμπληρώνονται εφέτος σαράντα χρόνια από την πρώτη εμφάνισή της στα νεοελληνικά γράμματα με την παρθενική ποιητική της συλλογή «*Συναντήσεις*» (1959). Και η λιγύφθογγη Μούσα της εξακολουθεί να είναι εύρωστη και γόνιμη. Στη σαραντάχρονη συγγραφική της πορεία ασχολήθηκε, με δημιουργικό πάθος κι επιτυχία, μ' όλα τα είδη του έντεχνου λόγου: ποίηση, μυθιστόρημα, διήγημα, θέατρο, δοκίμιο και κριτική.

Στη Λήμνο, το γενέθλιο νησί της, η ποιήτρια πέρασε τα παιδικά και εφηβικά της χρόνια. Σ' αυτό το πανώριο γυμνό νησί αντίκρισε πρώτη φορά το θαμπωτικό φως του Αρχιπελάγους, «*που έχτισε από παιδί τη σκέψη της*». Στη Λήμνο, στα «*τοπία της εφηβείας της*», στους μύθους, στους θρύλους και στις ζωντανές παραδόσεις της, δέχτηκε το παρθενικό φίλημα της Μούσας και βίωσε τους πρώτους σπασμούς των καλλιτεχνικών της ωδίνων. Και είναι μέγας ο πλούτος των μύθων που σχετίζονται με τη Λήμνο: Ήφαιστος και Σίντιες, Καβείρια Μυστήρια, Λήμνια Κακά, Αργοναύτες, Υψιπύλη και Ιάσοντας, Φιλοκτήτης και, κορόνα, ο θρύλος της ηρωίδας Μαρούλας. Μέσα της κουβαλάει όλους αυτούς τους μύθους και τους θρύλους του γενέθλιου νησιού της, που αναρριπίζουν τις εμπνεύσεις της.

Τα τέσσερα ιστορικά της μυθιστορήματα: «*Η Μαρούλα της Λήμνου*» (1986), «*Η Δοξαλιά*» (1990), «*Νικηφόρος Φοκάς*» (1992), «*Πήραν την Πόλη, πήραν την...*» (1996), που γνώρισαν σημαντική εκδοτική επιτυχία, συνδέονται, άμεσα ή έμμεσα, με την ιστορία της Λήμνου.

Το νέο μυθιστόρημά της, που σχολιάζουμε, ακουμπάει στο σήμερα, η ματιά της συγγραφέως όμως είναι στραμμένη στο μέλλον, για να προϊδεάσει τον

1. Δημ. Καπετανάκη: *Δοκίμια*, Γαλαξίας, Αθήνα 1962, σ. 16.

αναγνώστη της για τους κινδύνους, που απειλούν τη μάνα γη, την κατοικία του ανθρώπου. Οι κίνδυνοι αυτοί προέρχονται από τις σύγχρονες κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας, που τις χρησιμοποιούν ενίοτε για να την εκμεταλλεύονται ληστρικά, παραμορφώνοντας το πρόσωπό της και μολύνοντας επικίνδυνα το περιβάλλον. «...ο τόπος είναι ζωντανός, ναι, πάει να πει, το μυστήριο ανασαίνει μέσα του. Ο τόπος πονάει, πονάει» (σ. 23), γράφει η συγγραφέας, εκφράζοντας τον υλοζωισμό των κοσμολόγων φιλοσόφων της Ιωνίας (7ος αι. π.Χ.), που υποστήριζαν ότι η ύλη είναι ζωντανή και έμψυχη. Η ποιήτρια τούς έχει μελετήσει σε βάθος και ρήσεις τους παρεμβάλλει και στο νέο της βιβλίο.

Δίνουμε συνοπτικά την υπόθεση του έργου. Η ηρωίδα του μυθιστορήματος Αδριανή Κυδά, που είναι η πρωταγωνίστρια και η αφηγήτρια των ιστορούμενων γεγονότων, είναι παντρεμένη με τον επιχειρηματία Παύλο Καλία. Στα 18 χρόνια του έγγαμου βίου τους δεν έσμιξαν οι ψυχές τους. Εκείνος, αφοσιωμένος στις κερδοφόρες επιχειρήσεις του, χρησιμοποιούσε την ωραία γυναίκα του ως «διακοσμητικό στοιχείο». Έτσι, η Αδριανή ένιωθε να περνάει η ζωή της μονότονη και ανέραστη μέσα σ' ένα κενό, που έφθειρε, καθημερινά και ανεπαίσθητα, και το σώμα και την ψυχή της. Στέρφα από χαρές ήταν τα 18 χρόνια της έγγαμης ζωής της, στέρφα έμεινε και η μήτρα της. Δε γνώρισε ως γυναίκα τη χαρά της γέννας. Όλα αλλάζουν όμως ένα φθινόπωρο, που επισκέπτονται τον «Τόπο των μυστηρίων», ο οποίος βρίσκεται κοντά στην πόλη Κρυπτή. Μένουν, ύστερ' από επίμονη απαίτηση της ηρωίδας, στη Μονή των Ακοκρύφων και όχι στο πολυτελές ξενοδοχείο, όπως ήθελε ο άνδρας της. Ήταν η πρώτη σύγκρουσή τους και το πρώτο βήμα της ηρωίδας ν' απελευθερωθεί από τη δουλεία ενός συμβατικού δεσμού, για να βρει το χαμένο εαυτό της.

Στο μοναστήρι γνωρίζει το μοναχό Λεύκιο, μια γαλήνια ασκητική μορφή, με ματιά που «προμάντενε τα γεγονότα» (σ. 22). Αυτός, με τις λίγες σιβυλλικές κουβέντες του, θα τη βοηθήσει να μυηθεί στα μυστήρια, που ο τόπος κρύβει στους κόρφους του. Το απόγευμα περιπλανιέται στ' αρχαία λείψανα και τη φεγγαρόφωτη νύχτα μυείται, σαν εκστασιαζόμενη βακχίδα, «στην αβάσταχτη ομορφιά τους» και παρακολουθεί άφωνη τα ήρεμα νερά μιας πηγής ν' ανεβαίνουν ξαφνικά προς τα πάνω, χωρίς να τα τραβά η έλξη της γης.

Νιώθει την ύπαρξή της δεμένη ερωτικά με τον «Τόπο των μυστηρίων», με τα έμψυχα και τα άψυχα, με τους ζωντανούς και τους νεκρούς.

Στη δεύτερη επίσκεψη, ύστερ' από τρεις μήνες, στις αρχαιότητες της Κρυπτής, που την πρώτη φορά τις περπάτησε «μεθυσμένη από την ομορφιά τους» (σ. 61), πασκίζει ν' αποκρυπτογραφήσει τα αρχέτυπα, αρχέγονες εικόνες, που αποτυπώθηκαν στους μύθους, στα παραμύθια και στους θρύλους των λαών, αποτελούν το συλλογικό ασυνείδητο και εκδηλώνονται στα όνειρα, στα παραληρήματα και στην τέχνη, όπως υποστηρίζει ο K. Jung.

Η ηρωίδα γνωρίζει τον αρχιτέκτονα Ιάσονα, βοηθό του άντρα της, τον οποίο ερωτεύεται παράφορα. Μαζί του θα γνωρίσει τον απόλυτο έρωτα. Το πρώτο βράδυ με πανσέληνο συναντιούνται κοντά στο Άδυτο του αρχαίου ναού.

«Τίποτε δεν χρειάστηκε να πούμε. Κυλιστήκαμε στο πέτρινο αυλάκι του καθαρμού, όπου απροκοπούσε το φεγγαρόφωτο...» (σ. 89).

Ο έρωτας με τον Ιάσονα, «που ξύπνησε στο σώμα της την πεθαμένη νιότη του» (σ. 28), δυναμώνει την αγάπη της για τον τόπο και το πάθος της ν' αποκωδικοποιήσει τα μυστικά του. Αναστατώνεται, όταν εκμαιεύει από τον άντρα της την πρόθεσή του ν' αγοράσει τον «Τόπο των μυστηρίων», για να χτίσει οικοδομές. Αγωνιά και αρχίζει έναν επίμονο αγώνα ν' αποτρέψει την αγοραπωλησία. Μέχρι διαδηλώσεις με πλακάτ διοργανώνει έξω από το δημαρχείο, ξεσηκώνοντας τους κατοίκους της Κρυπτής, αλλά αποτυγχάνει. Η αγοραπωλησία γίνεται. Οι μπουλντόζες έρχονται, για ν' αρχίσουν το έργο της καταστροφής. Πρώτα ανασκάπτουν την αρχαία πηγή. Τα νερά της εκτινάσσονται για λίγο σε τεράστια ύψη και ύστερα χάνονται στα βάθη της γης. Η πηγή στερεύει σαν «να αυτοκτονεί».

Και το έργο της καταστροφής συνεχίζεται.

Το βράδυ με την πανσέληνο, η ηρωίδα περιφέρεται στον πληγωμένο τόπο, όπου βρίσκεται θαμμένο το άγαλμα της «Γυναίκας της Πέτρας», και το βρίσκει κομματιασμένο. Πνίγεται από παραισθήσεις. Βλέπει τη γη να βγάζει αίμα. Πηγαίνει στο ξενοδοχείο, για να το ανακοινώσει στον άντρα της. Τον βρίσκει πάνω στο κρεβάτι του μισόγυμνο και μαχαιρωμένο και τον Ιάσονα να κάθεται στο πάτωμα παραλοϊσμένος, κρατώντας στα ματωμένα χέρια του το μαχαίρι.

Φτάνουμε στη λύση της δραματικής ιστορίας. Ο τόπος εκδικείται για την καταστροφή του, την ίδια στιγμή που η ηρωίδα αισθάνεται να σκιρτάει στα σπλάχνα της το παιδί του Ιάσονα.

Η συγγραφέας χρησιμοποιεί στη γραφή της την τεχνική της πρωτοπρόσωπης, της αυτοδιηγητικής αφήγησης. Η ίδια η ηρωίδα της μυθοπλαστικής ιστορίας αφηγείται τα γεγονότα και παράλληλα τα βιώνει. Έτσι, ο αφηγηματικός λόγος είναι ζωντανός και άμεσος, χωρίς να χαλαρώνει, από την αρχή ως το τέλος του κειμένου.

Το μυθιστόρημα αποτελείται από δέκα έντιλα κεφάλαια. Στο πρώτο η ηρωίδα αναθυμάται τα γεγονότα και το σπαραγμό που βίωσε, βλέποντας να καταστρέφεται ο τόπος. Αφιερώνει το βιβλίο της στο αγέννητο παιδί της, για να μεταφέρει «την οργή του σπαραγμένου τόπου», στη νέα χιλιετία που έρχεται. Τα δάκρυα, που άφθονα χύθηκαν, είναι οι χοές, για να «λουλουδίσει ξανά η γη».

Στα υπόλοιπα κεφάλαια αφηγείται σε γραμμική σειρά τα γεγονότα. Τα επεισόδια πλέκονται με επιδέξια μαστοριά. Κατά διαστήματα, η αφηγήτρια κάνει αναδρομές στην περασμένη της ζωή και παρεμβάλλει όνειρα ή φαντασιώσεις της, που σχετίζονται με τους μύθους και τους θρύλους του τόπου. Η έντεχνη αυτή προσφυγή στα αρχέτυπα του συλλογικού ασυνείδητου, που – κατά τον Κ. Jung – «είναι η αρχική μήτρα της δημιουργικής φαντασίας», προσθέτει στην αφήγηση μian ατμόσφαιρα μυστηρίου, που θερμαίνει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Η ηρωίδα μας δηλώνει: «Είμαι ένα πλάσμα που κουβαλάει τα αρχέτυπά του από την αυγή της αβύσσου» (σ. 345). Έτσι εξηγείται και το πάθος της ν' απογριφώσει τα σύμβολα των μύθων του τόπου και των ονείρων της.

Η συγγραφέας έχει οξεία ψυχολογική ματιά. Εισδύει σε βάθος στην ψυχή της ηρωίδας της, για να προσδιορίσει το χαρακτήρα της και να συνθέσει το ψυχογράφημά της. Είναι μια γυναίκα μοναχική, μ' έντονο δυναμισμό και πάθος. Μια γυναίκα αυτοαποκαλυπτόμενη. Με την ίδια ψυχογραφική δεξιοσύνη η συγγραφέας ιχνογραφεί το ψυχικό πορτρέτο του άντρα της και του Ιάσονα, που συμπράττουν στα δρώμενα. Επισημαίνει το οιδιπόδειο σύμπλεγμα, που επηρεάζει και των δύο την συμπεριφορά, και το ερμηνεύει. Υπαινίσσεται με πολλή διακριτικότητα την ομοφυλοφιλική ερωτική τους σχέση, που την τυλίγει όμως μ' έναν ημιδιαφανή πέπλο αμφιβολίας.

Η «*Εκτη Σφραγίδα*» με τον εύμορφο και κρουστό λόγο της, με τις αφηγηματικές και πλαστικές αρετές της, δείχνει ότι η Λαμπαδαρίδου έγραψε το έργο της ευρισκόμενη σε κατάσταση πνευματικής βακχείας. Έργο που γοητεύει, συγκινεί αισθητικά τον αναγνώστη του και τον προβληματίζει. Η Παμμήτωρ Γαία βρήκε στο πρόσωπο της συγγραφέως το συνήγορο που υπερασπίζεται με πάθος τα δικαιώματά της, να διατηρήσει τις ομορφιές της και τις ιστορικές της μνήμες, που απειλούνται με αφανισμό στις μέρες μας.